Матвійчук Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики і обчислювальної техніки,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Гнедко Н. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики
Рівненський державний гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Україна стикнулася із надто гострими проблемами світового рівня – це Пандемія та війна... Для захисту від цих проблем (або зменшення їх негативного впливу) людина, по суті, самоізольовується, в результаті чого різко змінилися образ життя, види відпочиноку, форми навчання, методи роботи всього українського народу. В той же час, людство стає все більше залежним від можливостей Інтернету [3], інформаційно-комунікаційних технологій, хмарних технологій, соціальних мереж, штучного інтелекту, машинного навчання. Насправді, саме ці технології допомагають ізольованій особистості продовжувати існувати в соціумі, отримувати необхідну інформацію (про стан в країні та світі, методи лікування, пошукові запити тощо), продовжувати онлайн-навчання, організувати новий формат роботи [6] (концепцію організації праці), гібридний офіс, опанувати абсолютно нові веб-інструменти (веб-сервіси), соціалізуватися. Врешті-решт, це призвело до значних, як негативних так і позитивних, результатів (ризиків): зріс рівень тривоги, з'явилися брак живої комунікації, безсоння, депресія, вигорання.., проте утворився (виробився) новий формат роботи, навчання, побуту та й, зрештою, життя в цілому.

Питанням кіберсоціалізації присвячено не так вже й багато досліджень, серед них: О. Городецька, О. Зінчина, О. Караман, І. Кіндрат, М. Нота,

M. Shahid, M. D`Amato, тощо. Багато проблемних питань залишаються відкритими для дискусій та ще до кінця не досліджені.

Метою дослідження є розкриття важливих чинників (ризиків, небезпек), які випливають із кіберсоціалізації під час вимушеної ізоляції особистості в результаті негативного впливу Пандемії та війни в Україні.

Передусім, соціалізація (від латин. socialis – суспільний) – це складний і тривалий процес включення індивіда до системи соціальних зв'язків та відносин, його активної взаємодії з оточенням, внаслідок якої він засвоює зразки поведінки, соціальні норми та цінності, необхідні для його успішної життєдіяльності у цьому суспільстві [2].

На нашу думку, соціалізація – це довготривалий процес індивіда, який він проходить від народження до закінчення життя на Землі, протягом якого вчиться та будує зв'язки з навколишнім світом, які допомагають організувати майбутнє комфортне існування. Результатом соціалізації людини є інтенсивна побудова зв'язків, комунікація індивіда з іншими людьми для повноцінного існування. Специфікою уявлення сучасної соціалізаціє є поява нового типу особистості Homo virtualis [4] (яка сформувалася під впливом використання ІКТ, ШІ, електронного навчання, машинного навчання, тощо) та трансформувалася в нову форму, в результаті якої введено новий термін – "кіберсоціалізація". Сутність даного поняття є важливим завданням багатьох науковців (психологів, дослідників, здобувачів тощо), які сформували різноманітні варіації означення даного терміну.

Отже, "кіберсоціалізація" є процесом соціалізації у віртуальному просторі на основі засвоєння медіакультури і набуття кіберсоціального досвіду з його використанням у реальному житті.

Усвідомлення кіберсоціалізації вбачається в нових потребах соціалізації, які під впливом стрімких змін технологій трактують правила існування на належному рівні і є невід'ємною частиною сучасної особистості. Як результат, під час війни та карантину цей термін набув ще більшого значення, з якого випливає чимала кількість позитивних та негативних чинників.

Передусім, необхідно виділити негативний вплив кіберсоціалізації, яка призводить до: 1) дезорієнтації індивіда у реальній ситуації та значно послаблює рівень критичного мислення (вміння інтерпретації, аналізу, оцінки, висновки, пояснення, саморегуляція) що, в свою чергу, веде до зниження конкурентоспроможності фахівців різних галузей та невміння працювати в команді, а це є одними із основних навичок сучасного фахівця, який працює дистанційно; 2) зростання рівня залежності (відсутність природної соціалізації, ізоляція через карантин та наслідки воєнних дій) від використання інтернет-технологій, який негативно відображається на психологічному стані людини, що призводить до постійних депресій, агресії, безсоння, перевтоми, синдрому "хікікоморі", копіювання асоціальної поведінки тощо; 3) значного збільшення кількості проявів кіберзлочинності ("булінг", "тролінг", "грумінг"), які складно контролювати та довести з метою притягнення винних до відповідальності перед Законом; 4) порушення зони конфіденційності особистих даних; 5) руйнування відчуття реальності із великою кількістю присутніх у веб-контенті (в новинах) технологій VR та AR; 6) збільшення можливостей впливу пропаганди, дизінформації (фейкових новин тощо), – тобто комплексне ведення інформаційної війни.

Навіть коли йдеться про таку кількість негативного впливу на особистість, все ж є місце й дечому хорошому. До позитивних чинників кіберсоціалізації можна віднести наступне: 1) з одного боку, людині не потрібно виконувати рутинну роботу, це роблять роботи (доведеться швидко змінювати кваліфікацію); 2) можливість участі в іграх та розвагах під час ізоляції (пасивний відпочинок); 3) організація гібридного офісу; 4) навчання та самоосвіта [5]; 5) розвиток та демонстрація талантів (підтримка хоббі); 5) здійснення інтернет-покупок ("шопінг").

За прогнозами Дена Шаубена, директора "Future Workplace", наступні роки будуть проявляти іще більшу затребуваність в таких технологіях: кібербезпека, IT в галузі охорони здоров'я, штучного інтелекту, хмарних обчисленнях, VR та AR, UX-дизайн. Також, за даними [1], нинішня молодь не

уявляє себе без смартфонів, Інтернету, соціальних мереж і їм подібного, що іще раз підкреслює кричущу необхідність наполегливої роботи соціальних інституцій для організації безпечного інтернет-середовища. Можна стверджувати, що негативний вплив кіберсоціалізації балансує серед значних переваг.

Таким чином, особливістю XXI століття є наявність можливостей до швидкого навчання, що надає людству перспектив бути більш гнучкими в умовах технологічної трансформації. А чинники кіберсоціалізації можуть бути кориговані, умовно-контрольовані завдяки активній участі членів сім'ї, роботи гуртків, навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Гордійчук Д. Світ готується до поступового повернення в офіси, але все буде інакше. Як зміниться наша робота. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2021/02/9/670840/ (дата звернення: 11.06.2022).

2. Загальна соціологія : навч. посіб. – Київ : Професіонал, 2004. – 592 с.

3. Матвійчук Л. А. Глобальна мережа Інтернет, як засіб інформаційно-комунікаційних технологій / Л. А. Матвійчук // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво: наук. Журнал: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 23–25 травня 2011. – Луцьк, 2011. – № 4. – С. 89–94.

4. Kouravanas, N., & Pavlopoulos, A. (2022). Social Robots: The case of Robot Sophia. Homo Virtualis, 5(1), 136–165. https://doi.org/10.12681/homvir.30320.

5. Matviichuk, L., Kukhar, L., Hnedko, N. (2017). Examining Factors Of Using Information and Communication Technologies for E-Learning Organization // Science and Education, Issue 6. - 68-73.

6. Tursunbayeva, A., Di Lauro, S., Antonelli, G. (2022). Remote Work at the Time of COVID-19 Pandemic and Beyond: A Scoping Review. In: Mondal, S.R., Di Virgilio, F., Das, S. (eds) HR Analytics and Digital HR Practices. Palgrave Macmillan, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-16-7099-2_6.